

Kunskap och moral (del I)

För snar sex år sedan -i juli 2004 - presenterades och diskuteras i stora artiklar det intressanta faktum, att Immanuel Kants stora verk om eller i Estetik, "Kritik av omdömesfrågan" (Kritik der Urteilskraft), äntligen (drygt 200 år efter det att den skrevs) i fullständigt skick kom ut på svenska. Ja, det var på tiden. Kants i Sverige mest bekanta verk är annars hans kunskapsfilosofi respektive moralfilosofi: "Kritik av det rena förnuftet" respektive "Kritik av det praktiska förnuftet". Alla dessa tre verk har haft ett enormt inflytande över senare tiders filosofi, och intresset värms regelmässigt upp efter varje period av visst ointresse (jfr Lyotards kommentar). Detsamma gäller Aristoteles nu snart tvåtusenfemhundra år gamla verk. Vad som bl.a. förenar Kant och Aristoteles är att båda, som många framstående filosofer, skrivit betydande verk inom alla de tre viktigaste filosofiska huvudområdena: kunskapsfilosofin, estetiken och moralen (eller etiken). I modern tid kan här t.ex. nämnas Arthur Koestler (död 1983) och den ännu aktive Jürgen Habermas. Man rörde sig alltså inom alla dessa tre områden. I åtminstone de två senaste fallen har man dessutom explicit gjort detta på en och samma gång. Detta antyder att alla tre - och i synnerhet kunskap och moral - kan ha med varandra att göra. Detta är också i allra högsta grad min egen ståndpunkt.

Går vi emellertid tillbaka 20-30 år, och ofta räcker det med 10 år (ja, i vissa fall 1 år), skall vi finna, att dessa ståndpunkter oftast förbises i gängse läroböcker i filosofi. Det är som om vissa saker vore självklara, som långtifrån är det. Omvänt kan man naturligtvis påstå, att somliga - som jag själv - betraktar annat som självklart, som inte heller är det. Vad jag personligen uppfattar som givande vid läsningen av dem jag inte delar åsikt med, är dock att de uttrycker sig just på ett så försåtligt självklart sätt. Kortfattat uttryckt tycks man mena:

1. Kunskap och moral är i strikt mening väsensskilda, även om de inte alltid är så lätta att skilja åt på vardaglig nivå (och egentligen inte heller på vetenskaplig nivå).
2. Kunskap har en psykologisk sida, som handlar om dess ursprung, och en teoretisk sida, som handlar om dess giltighet. I huvudsak betraktas endast den kunskap som giltig, som framtagits med iakttagande av positivismens metodregler.
3. Moral handlar om vad vi bör göra. Denna normativa verksamhet bygger på värderingar, som inte kan anses ha med vetenskapliga påståenden att göra, och som inte heller kan knytas till något i strikt mening ändamålsenligt.

Som utgångspunkter för en diskussion om vad kunskap och moral är för något, är dessa idéer användbara. Som facit eller "svar" är de, enligt min åsikt, i vissa avseenden mycket otillfredsställande.

Texten är utskriven från Poeter.se

Författaren hertzberg med Poeter.se id #32861 innehar upphovsrätten